

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1914 kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående sådan ändring i bestämmelserna om indelning i valkretsar för landstingsmannaval, att proportionellt valsätt må tillämpas i alla valkretsar.

Närvarande: herrar Clason, Bellinder, von Geijer, Stadener, von Mentzer, von Bahr, greve Alexander Hamilton*), August Ljunggren*), Gullberg, G. Gerhard Magnusson, Lindqvist i Stockholm, Räf, Waldén, Leander, Lundström från Göteborg*), Janson i Bråten, Hallén*), Bogren*) och Hallendorff*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 63, har herr *Bengtsson* i Norup hemställt, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i kungl. förordningen om landsting av den 21 mars 1862, att det proportionella valsättet kommer att tillämpas inom alla landstingsvalkretsar.»

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sin hemställan, hänvisar utskottet till motionen.

Det framgår av den motion (nr 101 i andra kammaren vid årets januaririksdag), till vilken den förevarande motionen hänvisar, att syftet med det väckta förslaget är att avskaffa enmansvalkretsar för landstingsmannaval.

I motiveringen till nämnda motion lämnas en redogörelse för de

*Utskottets
yttrande.*

fall, då enmansvalkretsar kunna förekomma. Denna redogörelse är emellertid felaktig. Det göres gällande, att, därest valkrets har en folkmängd understigande på landet 10,000 och i stad 6,000, densamma endast har rätt att välja en landstingsman. Enligt landstingsförordningen 2 § 1 st. 2 utses emellertid en landstingsman för varje valkrets, oavsett dess folkmängd, samt ytterligare en, på landet för varje fullt tal av 5,000 och i stad för varje fullt tal av 3,000. Enmansvalkretsar förekomma alltså endast i de fall, då en valkrets folkmängd understiger 5,000 på landet eller 3,000 i stad.

Som skäl för enmansvalkretsarnas avskaffande anföres i den åberopade motiveringen, att desamma stå i strid med det proportionella valsystemets princip. Vidare framhålles, hurusom möjligheten att införa enmansvalkretsar skulle kunna användas i partisyfte på så sätt, att en stark majoritet inom ett landsting genom en klokt beräknad valkretsindelning kunde förhjälpa sitt parti till flera platser än det rätteligen borde erhålla. Slutligen påpekas de konsekvenser detta skulle kunna leda till vid val till första kammaren.

Emot de båda sistnämnda skälen vill utskottet framhålla, att landstingsförordningen uppställt starka garantier däremot, att möjligheten att bilda enmansvalkretsar, ja även tvåmansvalkretsar, missbrukas. Förordningen föreskriver, att enmans- och tvåmansvalkretsar få bildas *på landet* endast då »synnerliga skäl» därtill äro, och *i stad* endast då större valkretsar ej kunna bildas genom förening av två eller flera städer eller då en sådan förening skulle medföra »synnerlig olägenhet». Jämlikt 40 § a) fordras vidare två tredjedelars majoritet på landstinget för beslut om bildande av dylika valkretsar. Ännu en garanti finnes i 2 §, 6., enligt vilket lagrum landstinget först på förslag av Konungens befallningshavande eller efter inhämtande av dess yttrande äger besluta valkretsindelning eller jämkning i dylik. Och slutligen har i 58 §, 2. stadgats, att landstings beslut om valkretsindelning eller jämkning i valkretsindelning skall, därest det avviker från vad Konungens befallningshavande föreslagit och finnes därutinnan icke vara lagligen grundat, hänskjutas till Kungl. Maj:t.

Vad det först nämnda skälet emot enmansvalkretsarna angår, är det ju oemotsägligt, att desamma icke stå i överensstämmelse med den proportionella valmetoden. Men landstingsförordningen har förutsett, att fall kunna inträffa, då ett landstingsområdes indelning i större valkretsar är praktiskt utförbar eller i allt fall på grund av särskilda förhållanden olämplig. Det framgår av vad ovan anförts, att det endast är för dylika

undantagsfall, som förordningen såsom en praktisk nödvändighet medger bildandet av enmansvalkretsar. Med hänsyn till att dylika fall allt fortfarande torde komma att inträffa, samt i betraktande av de garantier gällande lagstiftning ger emot missbruk av möjligheten att bilda enmansvalkretsar, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka en lagändring i motionens syfte.

Utskottet finner den föreslagna reformen även av det skäl opåkallad, att enmansvalkretsarnas antal alltsedan tillkomsten av nu gällande bestämmelser om landstingens valkretsindelning varit ringa samt synes visa tendens att avtaga. Vid landstingsmannavalen år 1910, som omfattade samtliga valkretsar i riket, tvåhundra nittiofem stycken, funnos inalles tolv enmansvalkretsar, därav tre lands- och nio stadsvalkretsar. Statistiken över de år 1912 förrättade landstingsmannavalen visar, att av etthundrafyrtioåtta valkretsar, som då valde, endast tre voro enmansvalkretsar, därav två lands- och en stadsvalkrets.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att herr Bengtssons ifrågavarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 juni 1914.

På utskottets vägnar:

SAM. CLASON.
